

नगर प्रमुख, नगर उप-प्रमुख तथा कार्यपालिका सदस्यहरु

श्री प्रलाद सापकोटा
नगर प्रमुख

श्री यादव प्रसाद पाठक
नगर उप-प्रमुख

श्री कुलप्रसाद सापकोटा
१ नं. वडा अध्यक्ष

श्री राजेन्द्रप्रसाद घिमिरे
२ नं. वडा अध्यक्ष

श्री सोहेन्द्रराज खरेल
३ नं. वडा अध्यक्ष

श्री रामकुमार चौधरी
४ नं. वडा अध्यक्ष

श्री बालकृष्ण चापागाई
५ नं. वडा अध्यक्ष

श्री किरण महतो
६ नं. वडा अध्यक्ष

श्री सजना महतो
७ नं. वडा अध्यक्ष

श्री कृष्ण चौधरी
८ नं. वडा अध्यक्ष

श्री अनन्त अधिकारी
९ नं. वडा अध्यक्ष

श्री कलाधर पौडेल
१० नं. वडा अध्यक्ष

श्री श्याकुमार श्रेष्ठ
११ नं. वडा अध्यक्ष

श्री सुन्दरमणि सुवेदी
१२ नं. वडा अध्यक्ष

श्री पोटबहादुर घिमिरे
१३ नं. वडा अध्यक्ष

श्री होमनाथ रानाभाट
१४ नं. वडा अध्यक्ष

श्री आसिक तामाङ
१५ नं. वडा अध्यक्ष

श्री हेमराज थापा
१६ नं. वडा अध्यक्ष

श्री सुकमाया वि.क.
कार्यपालिका सदस्य

श्री बबिता चौधरी
कार्यपालिका सदस्य

श्री चन्द्रकला पनेरु
कार्यपालिका सदस्य

श्री सानु भण्डारी बस्नेत
कार्यपालिका सदस्य

श्री यशोदा अधिकारी पौडेल
कार्यपालिका सदस्य

श्री राजेन्द्र हमाल
कार्यपालिका सदस्य

श्री देवेन्द्र बहादुर भुजेल
कार्यपालिका सदस्य

श्री रामबहादुर रिमाल
कार्यपालिका सदस्य

मेरो भनाइ

२०७२ सालमा जारी भएको नेपालको संविधान, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तोकेको मार्गदर्शन बमोजिमको सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रकृया अवलम्बन गरी स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा अन्य निर्देशिका एवं कार्यविधि अनुरूप रत्ननगर नगरपालिकाको ऐतिहासिक १५ औं नगर सभाबाट पारित निर्णय तथा आ.व २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम तथा योजनाहरूको दस्तावेजको रूपमा यो पुस्तक तयार पारिएको छ ।

जनताको आर्थिक, सामाजिक विकासको लक्ष्य तथा उद्देश्य निर्धारण गरी सो हासिल गर्न लिइने रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम/आयोजना, बजेट, अनुगमन, मूल्यांकन लगायतका प्रावधानहरू समेटी नगरपालिकाले तयार गरेको यो दस्तावेज नै नगर विकास योजना हो । यसमा स्थानीय स्तरबाट माग भई आएका अत्यावश्यक योजनाहरू, नगरपालिकाले गौरवको रूपमा लिएका योजनाहरू जस्तै:- हरीयाली पार्क, वाटर किङ्गडम, स्टिट लाईट, लौरी ताल निर्माण, पञ्च नदि संरक्षण, दिशाजन्य लेदो र ढल व्यवस्थापन, सडक फुट पाथ सहितको सडक लेन निर्माण, चोक सौन्दर्यकरण, वाटर हार्भेस्टिङ्ग सिस्टम सहितको फुटपाथ, सडक ढलान, कालोपत्रे निर्माण तथा मर्मत, पुल तथा कलभर्ट निर्माण जस्ता योजनाहरूमा महिला, बालबालिका, विपन्न, उत्पिडित तथा पिछडिएका वर्गको हित हुने कम लागत र बढी जनसहभागिता परिचालन गर्न सकिने योजनाहरू, गैर सरकारी संस्थाहरू सँगको साझेदारीमा उद्यमी सिर्जना, प्राविधिक हिसाबबाट सम्भावित, तत्काल रोजगार सृजना गर्ने र आय आर्जनमा बढावा दिने योजनाहरू र विगतका कतिपय असल अभ्यास समेतलाई यस वर्षको नीति, कार्यक्रम र योजनालाई प्राथमिकता दिइएको छ । नगरपालिकाको करको दायरालाई फराकिलो पारी, सबै करदाताहरूलाई करको दायरा भित्र समावेश गरि आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरूलाई समेत महत्वका साथ अगाडी बढाइएको छ । यसबाट सुशासन प्रवर्द्धन भई जनताको जीवनस्तर अभिवृद्धि हुने, नगरवासीको स्वास्थ्य, शिक्षा, सामाजिक न्याय एवं सुरक्षा समेतमा सकारात्मक प्रभाव पर्न जाने अपेक्षा गरिएको छ । जसको पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्न सम्पूर्ण नगरवासीहरू तथा सरोकारवालाहरूको सहयोग अपरिहार्य छ । प्राविधिक शिक्षामा स्थानीय विद्यार्थीलाई प्रोत्साहित गर्न सब इन्जिनियरिङ, भेतेरीनरी साइन्स र होटल म्यानेजमेन्ट शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । कृषि क्षेत्रलाई चक्लाबन्दी खेती, खेत खेतमा कृषि प्राविधिक सेवा, गोठ गोठमा भेतेरीनरी सेवा जस्ता प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । अति विपन्न नगरवासीहरूलाई स्वास्थ्य विमामा प्रिमियम रकमको १०० प्रतिशत तथा विपन्नहरूका लागि ५० प्रतिशत रकमको सहायताको व्यवस्था गरिनुका साथै क्यान्सर रोगीहरूका लागि रु २५ हजार सहयोगको व्यवस्था गरिएको छ ।

अन्त्यमा १५ औं नगर सभा सफलतापूर्वक सम्पन्न गराउन सहयोग गर्नुहुने नगर सभाका सदस्यज्यूहरू, संघ तथा प्रदेश सभाका सदस्यज्यूहरू, विषयगत समितिका सदस्यज्यूहरू, नगरपालिकाका कर्मचारीहरू, सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाका प्रतिनिधिज्यूहरू, विभिन्न तह र तप्काका व्यक्तित्वहरूको सल्लाह र सुझाव प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । यस पुस्तक प्रकाशनको क्रममा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पु-याउनुहुने सम्पूर्ण महानुभावप्रति हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

प्रलाद सापकोटा

नगर प्रमुख

बजेट तथा कार्यक्रम सन्दर्भमा दुइ शब्द

नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीको माध्यमबाट सुशासन, विकास र समृद्धि हासिल गरी स्वाधीन, समुन्नत तथा समाजवादउन्मुख अर्थतन्त्रको विकास गर्ने परिकल्पना गरेको छ । संविधान कार्यान्वयनका क्रममा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह क्रियाशिल भई आर्थिक, भौतिक, पुर्वाधार तथा सामाजिक विकास तर्फ अगाडी बढेका छन् । स्थानीय तहमा आवधिक योजना, मध्यकालिन खर्च संरचना, बजेट तथा बार्षिक कार्यक्रम र आयोजना बैक तयार गर्ने, योजनाहरूको तर्जुमा गर्दा दिगो विकासका परिणामक लक्ष्य प्राप्त गर्ने गरी योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ । स्थानीय स्तरको आवश्यकतालाई स्थानीय स्तरबाट नै पहिचान गरी व्यापक जनसहभागिताको आधारमा स्थानीय जनताहरूको इच्छा आकांक्षा र भावनालाई सम्बोधन गरी आत्मनिर्भर, सुसंस्कृत, समतामूलक एवम समृद्धिमूलक मुलुकको रूपमा स्थापित गर्ने मर्म भावना एवम् उद्देश्य अनुरूप बिकेन्द्रीकरणको सिद्धान्तलाई आत्मसात गरि नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुरूप नगरपालिकालाई समृद्ध बनाउने लक्ष्य लिइएको छ ।

यसै सन्दर्भमा नेपालको तेस्रो पर्यटकीय गन्तव्य स्थलको रूपमा रहेको यस रत्ननगर नगरपालिकाको १५ औं नगरसभा मिति २०८१/०३/१० गते शुरू भई १६ गते सम्पन्न भएको छ । आम नगरवासीहरूको इच्छा, आकांक्षा, चाहना एवं आवश्यकताहरूलाई सिमित स्रोत र साधनमा उचित सम्बोधन गर्नको लागि वडा भेला हुँदै विभिन्न चरणहरू पार गर्दै कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा समितिको व्यापक एवं गहन छलफल पश्चात् आगामी आ.व २०८१/०८२ को वार्षिक कार्यक्रमलाई अन्तिम रूप दिई नगर सभामा पेश गरियो । आयोजना एवं कार्यक्रमहरूको सफल कार्यान्वयन नै गुणस्तरीयतामा भर पर्दछ । तसर्थ सहभागितामा आधारित इमान्दारिता, पारदर्शिता र जवाफदेहीताबाट नै दिगो रूपमा आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको सफल व्यवस्थापन हुन्छ । नगरसभाबाट नगर विकास योजनाहरू आम नगरवासीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिताबाट नै सफल कार्यान्वयन हुने विश्वास लिएको छु । साथै नगरपालिकामा गठित न्यायिक समिति र मेलमिलाप केन्द्रहरूलाई सशक्त र सक्षम बनाउन क्षमता बिकासका कार्यक्रमहरू समावेश गरिएकोले न्याय सम्पादनमा नगरवासीलाई सहज र सरल बनाउने छ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

आ.व २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम एवं नगर विकास योजनालाई आमनगरवासीको सु-सूचित हुन पाउने हक अधिकारको प्रत्याभूतिको लागि पुस्तकको रूपमा प्रकाशन गर्ने प्रयास गरिएको छ । अवश्य पनि यस पुस्तिकाको अध्ययनबाट आम नगरवासीहरूबाट यस नगर विकास योजना पुस्तिकामा नगर सभाबाट पारित आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको बारेमा अध्ययन एवं जानकारी प्राप्त भई यथा समयमा नै विकास आयोजनाहरूको कार्यान्वयन हुने वातावरण सृजना हुनेछ भन्ने अपेक्षा एवं विश्वास लिएको छु ।

अत्यमा आ. व २०८१/०८२ को बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने सन्दर्भमा सहयोग तथा सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नुहुने विभिन्न राजनैतिक दलका पदाधिकारीहरू, जनप्रतिनिधिहरू, रत्ननगर उद्योग वाणिज्य संघ, विभिन्न टोल विकास संस्थाहरू, विभिन्न कार्यालय, संघ संस्थाहरू एवं आम नगरवासीहरू साथै कर्मचारी साथीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत नगर विकास योजना २०८१/०८२ को पुस्तिकामा उल्लेख भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको सफल कार्यान्वयन गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि तथा पशुपंक्षि, पर्यटन र पुर्वाधारका क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी "पर्यटकीय शहर समुन्नत रत्ननगर" भन्ने नारालाई सार्थकतामा परिणत गरी आत्मनिर्भर, समतामूलक, सु-संस्कृत एवं समृद्धनगरको रूपमा स्थापित गर्न आम नगरवासीको सकारात्मक सुझाव एवं सार्थकपूर्ण सहयोगको अपेक्षा लिएको छु ।

यादव प्रसाद पाठक
नगर उप-प्रमुख

यस पुस्तिकाको बारेमा

सुन्दर पर्यटकीय नगरी रत्ननगरको व्यवस्थापिकाको रूपमा रहेको नगरसभाको पन्ध्रौं अधिवेशनले नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा रहेका एकल अधिकार र अनुसूची ९ मा रहेका साझा अधिकारहरूको कार्यान्वयनको लागि नगरसभामा पेश भएका नीति तथा कार्यक्रम, योजना, बजेट र आर्थिक विधेयक २०८१, विनियोजन विधेयक २०८१, कर तथा गैरकर राजस्व सम्बन्धी विधेयक २०८१, न्यायिक समिति, विधान समिति, अनुगमन समिति, सुशासन समिति, लेखा समितिका प्रतिवेदनहरू लगायत समसामयिक विषयहरू उपर व्यापक रूपमा छलफल गरी संशोधन सहित सर्वसम्मत रूपले पारित गरेको छ। पारित नीति तथा कार्यक्रम, योजना र बजेट छर्लङ्ग हुने गरी यो नगर विकास योजना पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ।

नेपालको संविधान, दीगो विकास लक्ष्य, सोह्रौं आवधिक योजना, वागमती प्रदेशको दोस्रो आवधिक योजना, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ एवं स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन परिमार्जन सहित २०७५ ले गरेका व्यवस्था अनुसार टोल/वस्ती हुदै वडा तहबाट गरिएको कार्यक्रम तयारी एवं नगरपालिकामा क्रियाशील स्थानीय राजस्व परामर्श समिति, स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा योजना तर्जुमा समिति, ५ वटै बिषयगत समितिहरूका निर्णयहरू एवं यस क्षेत्रबाट निर्वाचित भइ जाने संघीय एवं प्रदेश माननीयज्यूहरू र नगरका विज्ञ, सल्लाहकारज्यूहरूको सुझाव समेतका आधारमा आ.ब.२०८१।८२ को अवधिका लागि विकास नीति, कार्यक्रम, योजना र बजेट निर्धारण गर्ने कार्य गरिएको छ।

यो पुस्तिकामा नगरपालिकाका गौरवका योजनाहरू, नगरस्तरीय योजनाहरू, वडास्तरीय योजनाहरू, वागमती प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त, विशेष र समपुरक तर्फका योजनाहरू, संघीय सरकारबाट प्राप्त ससर्त, विशेष र समपुरक तर्फका योजनाहरू समेत छुट्टाछुट्टै रूपमा समेटिएका छन। गत वर्ष लिइएका नीतिहरूको समीक्षा गर्दै यस वर्ष तय गरिएका क्षेत्रगत नीतिहरू समेत पुस्तिकामा समेटिएका छन। यस बाहेक क्रमागत आयोजनाको सूची यस नगरपालिकाले कार्यक्षेत्र बनाई क्रियाशील गैससहरूले आगामी आ.व. २०८१।०८२ मा सम्पादन गर्ने कार्यक्रम र बजेट समेत समेटेी सबै सरोकारवाला र नागरिक समुदायको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ।

नीति, कार्यक्रम, योजना र बजेट निर्धारण गर्न अमूल्य सुझाव दिनुहुने संघीय एवम् प्रदेशका माननीय सांसदज्यूहरू, जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखज्यू, राजनीतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधिज्यूहरू, प्रमुख जिल्ला अधिकारीज्यू लगायत विभिन्न कार्यालयका प्रमुखज्यूहरू, नगरका विज्ञ सल्लाहकारज्यूहरू, शिक्षक बुद्धिजीवीहरू, टोल बिकास संस्थाहरू, आमा समूहहरू, नागरिक समाज, गैरसरकारी संघसंस्थाहरू, सञ्चारकर्मी मित्रहरू सबैमा आभार प्रकट गर्दछु। नगरसभा सम्पन्न गर्न लागुहुने स्थानीय जनप्रतिनिधिज्यूहरू एवं अहोरात्र खटी सभालाई भव्य रूपमा सम्पन्न गराउन सफल कर्मचारी परिवार सबैमा मूरी मूरी धन्यवाद दिंदै यो **वार्षिक नगर विकास योजना पुस्तिकामा** निर्धारित कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन मार्फत **पर्यटकीय शहर, समुन्नत रत्ननगर**को दीर्घकालीन लक्ष्य प्राप्तमा सबै नागरिक समुदाय एवं सरोकारवालाको सदा जस्तै साथ, सहयोग र समन्वयको अपेक्षा गर्दछु। धन्यवाद !

सुकदेव लम्साल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

नगरपालिकाको परिचयः

चितवन जिल्लाको पूर्वी क्षेत्रमा अवस्थित रत्ननगर नगरपालिकाको स्थापना मिति २०५३।१०।११ मा साविकको पञ्चकन्या र रत्ननगर गाउँ विकास समिति मिलाएर भएको हो र मिति २०७१।०८।१६ मा नेपाल सरकारको निर्णयबाट साविक पिठुवा र बछ्यौली गा.वि.स समेत मिसाएर यसको क्षेत्र बिस्तार भएको हो। चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जसँग जोडिएर रहेको नेपालकै तेस्रो प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य स्थल सौराहा यसै नगरमा पर्नु तथा प्रसस्त उर्वरा कृषि भूमि, बरण्डाभार क्षेत्रको जंगल, दुर्लभ वन्यजन्तु, विविध चराहरुको बासस्थान, सिमसार क्षेत्र, शहरिकरण भइरहेको बस्ती जस्ता कारणले यस नगर पर्यटकीय शहरको रुपमा विकास भइरहेको छ भने कृषिमा व्यवसायीकरण, यान्त्रीकरणको रूपमा अघि बढेको छ। नेपालको पूर्व पश्चिम जोड्ने महेन्द्र राजमार्गको दुवैतर्फ पर्ने भएकाले सुगमताको दृष्टिकोणले पनि सहज पहुँच रहेकाले बसोबास योग्य स्थानको रूपमा समेत यो नगर विकास भइरहेको छ।

पृष्ठभूमिः

तात्कालिन समयमा चितवन जिल्लाको हिउँदै राजधानी रहेको झुवानी यस नगरपालिकामा पर्दछ। शुरुमा यहाँ थारु जातिको बसोबास रहेको थियो। औलो लाग्ने भएकाले अन्य समुदाय यहाँ बसोबास गर्दैनथे। पछि जंगल फडानी भएर औलो उन्मुलन हुन थाले पछि मात्र अन्य जिल्ला बाट विभिन्न जात जातिहरु बसाई सरी बसोबास गर्न थालेको पाइन्छ। चितवन जिल्लालाई धेरै जिल्लाका बासिन्दा बसोबास गर्ने भएकाले अठहतरौ जिल्ला भने जस्तै रत्ननगर नगरपालिकामा पनि नेपालका प्रायः सबै जिल्लाका मानिसहरु बसोवास गर्दछन्। हाल यस क्षेत्रमा यहाँका रैथाने आदिबासी जनजातिभन्दा अन्य स्थानबाट आएका जातजातिको बाहुल्यता रहेको छ। भिन्नभिन्न जातजाति भाषाभाषीको बाहुल्यता रहेतापनि सबै समुदायबीच पारस्परिक र आत्मीय सम्बन्ध रहिआएको छ।

यस नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रको नामाकरण कसरी भयो भन्ने सम्बन्धमा भिन्नभिन्न किम्बदन्ती रहेको पाइन्छ। त्रेतायुगमा श्रीकृष्णले गोकुलबाट गाई चराउन ल्याउने क्रममा जमिनमा लौराले घोचेर जल निकाली खुवाएको र बढी भएको पानी जम्मा भई घोल भएकाले लौरीघोल भएको भन्ने भनाइ छ। यसै लौरीघोलको पानी नै धेरै पछिसम्म वरपरका बासिन्दाले खानेपानी र नुहाउने तथा कपडा धुने कार्यका लागि प्रयोग गर्दै आएको पाइन्छ। त्यस्तै अर्को किम्बदन्ती अनुसार शिव पुराणमा अग्निको पत्नी रतिले यसै ठाउँमा शिवको ध्यान गरी वरदान अनुसार आफ्नो पति पाई इच्छा सिद्ध भएकोले उनैको नामको स्मृतिमा रत्ननगर रहेको भन्ने झिनो मत समेत रहेको छ।

टाँडीको नामले परिचित यस क्षेत्र तत्कालीन महारानी रत्न राज्यलक्ष्मी शाहको भ्रमण पछि तत्कालीन देवौली गाउँ पञ्चायतको नाम रत्ननगर गाउँ पञ्चायतमा परिवर्तन भएको पाइन्छ। रत्ननगर नगरपालिकाको स्थापना हुँदा अन्य गा.वि.स गा.वि.स तापनि रत्ननगर नाम नै प्रचलित रह्यो।

भौगोलिक अवस्थिति:

प्रदेश	: बागमती प्रदेश
प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.	: चितवन १
प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र	: चितवन १ ख
नगरपालिका	: रत्ननगर
वडा संख्या	: १६
टोल विकास संस्था	: २६५
केन्द्र	: रत्ननगर न.पा. वडा नं. १ बकुलहर
क्षेत्रफल	: ६८.६७ बर्ग कि.मि
परिधि	: ७२.४५ कि.मि.

सिमाना

पूर्व	: खैरहनी न.पा
पश्चिम	: बरण्डाभार जंगल क्षेत्र
उत्तर	: कालिका नगरपालिका
दक्षिण	: खैरहनी न.पा. तथा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज
अक्षांस	: २७ डिग्री ३२ मिनेट ५५ सेकेण्डदेखि २७ डिग्री ४० मिनेट ५२ सेकेण्ड
देशान्तर	: ८४ डिग्री २८ मिनेट ४ सेकेण्डदेखि ८४ डिग्री ३३ मिनेट ५० सेकेण्ड

समुन्द्र सतहबाट उचाई

अग्लो	: २१४ मि. भुत्याहा र.न.पा १६
होचो	: १८१ मि. ठूलो राप्ती र खगेरी खोलाको दोभान
हावापानी	: उष्ण
तापक्रम	: न्यूनतम १२ डिग्री से, अधिकतम ३९ डि.से.
औषत वर्षा	: २२६७ मि.मि.
औषत परिवार सदस्य	: ४.५४ जना
बार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर	: २.१ प्रतिशत
जनघनत्व	: १२०५ जना प्रति वर्ग कि.मि (वनजंगलको क्षेत्रफल कटाई)
भौगोलिक स्वरूप	: उत्तर पूर्वबाट पश्चिम दक्षिणतर्फ ढलेको समथर भू-भाग

वडा अनुसार घरधुरी तथा जनसंख्याको विवरण क्षेत्रफल र मुख्य बस्तीहरु

वडा नं.	घर परिवार संख्या	पुरुष जनसंख्या	महिला जनसंख्या	जम्मा जनसंख्या	क्षेत्रफल वर्ग कि.मि.	मुख्यबस्तीहरु
१	१४२८	२७४६	२८८९	५६३५	१.५३	निपनी, भक्तिनी बगैँचा, विर्ता, बकुलहर, सौराहाचोक
२	१३४०	२६४७	२६८३	५३३०	०.९५	टाँडी, हाइस्कूल रोड, सिनेमा रोड, हस्पिटलरोड
३	१२३६	२४५९	२५८०	५०३९	३.७८	बेल्सी, बन्सी, हाजीपुर, शान्तिचोक
४	११०१	२२१३	२२७१	४४८४	३.८५	देबौली, भोकाहा
५	९५५	१९२२	२०८६	४००८	५.०४	जनकौली, भुवानी, टरौली, सुन्दरबस्ती
६	९७७	१९९०	२०४५	४०३५	८.७४	सौराहा, दोरंगी, बछौली, हात्तीसार, ओद्रा
७	८६३	१७३६	१८९५	३६३१	५.१५	बद्रहनी, मालपुर, सिसवार, पडरिया, मैना
८	१११०	२३०३	२३७९	४६८२	३.७६	चित्रसारी, मनहरा, पारी वाघमारा, बाघमारा
९	१४५८	२८४४	३०३५	५८७९	५.६४	मोहना, लालपर्सा, घेडी, कपरफोरी, शिशै, भानुचोक, टिकौली
१०	२१२८	४०३२	४२०९	८२४१	२.२१	पर्सौनी, बैरीया, निपनी, बकुलहर
११	१२०५	२३०१	२४७८	४७७९	६.०७	मङ्गलपुर, गैरीगाउँ, कृष्णमन्दिर, जिरौना
१२	१९२३	३५५९	३८८०	७४३९	३.९४	डाँडागाउँ, घेघौली, पर्सौनी, भानुचोक, कृष्णमन्दिर, जिरौना, जमुनापुर, सालघारी
१३	२२२३	४२२७	४५२२	८७४९	४.५६	माधवपुर, अमिलिया, लौरीघोल, जयमंगला, बालुवाटार
१४	१६८४	३१६३	३५२७	६६९०	५.८१	खनाल, गुरुङ्ग, पारीजात, बैकुण्ठ, स्वाभिमानी, सुन्दरबस्ती
१५	१५५४	३०३९	३२८६	६३२५	३.०१	माधवपुर, पाञ्चायन, नमुना, सुर्योदय, बिन्देश्वरी, ज्ञानोदय
१६	१२१८	२३५०	२६०९	४९५९	४.६३	ध्रुवचोक, कुँवर, रायमाझी, दोबाटो, स्कुल, सृजना, पाखोवारी टोल, हात्तीगाडे
जम्मा	२२४०३	४३५३१	४६३७४	८९९०५	६८.६८	

जातिको आधारमा जनसंख्या विवरण

जाति	संख्या	प्रतिशत
ब्राह्मण	३००९५	३३.५
थारु	१३६८३	१५.२
क्षेत्री	११४९२	१२.८
तामाङ	५७०२	६.३
नेवार	५४५४	६.१
मगर	३३०४	३.७
विश्वकर्मा	३००६	३.३
गुरुङ	२८०६	३.१
मुस्लिम	१८६७	२.१
परियार	१७५७	२
नगरपालिकाको जम्मा जनसंख्या	८९९०५	

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

धर्मको आधारमा (मुख्य दश धर्मको) जनसंख्याको वितरण

धर्म	संख्या	प्रतिशत
हिन्दु	७८२७९	८७.१
बौद्ध	६८८६	७.७
ईस्लाम	२५०१	२.८
किराँत	१८	०.०२
क्रिस्चियन	१९६८	२.२
प्रक्रिति	१६८	०.२
बोन	८१	०.१
जैन		
बहाई		
सिख		
नगरपालिकाको जम्मा जनसंख्या	८९९०५	

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

शौचालयको प्रकार

शौचालयको प्रकार	संख्या
फूलस शौचालय ढलमा जडान	४७९
फूलस शौचालय सेप्टी ट्याङ्की	१४९०७
खाल्डो शौचालय	६८००
सार्वजनिक शौचालय	७४
शौचालय नभएको	१४३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

स्थानीय प्रमुख चाडपर्व तथा जात्रा र मेलाहरुको विवरणः

क्र.सं.	चाडपर्व	जात्रा मनाउने स्थान	मेलाहरुको नाम	मनाइने महिना	तिथि	जातजाति
१	माघी	थारु बसोबास भएको क्षेत्र	माघी पर्व	माघ १ गते		थारु
२	एकादशी	चित्रसारी बाबा	चित्रसारी मेला	मंसिर	एकादशी	थारु र अन्य
३	जितिया		जितिया	भाद्र	एकादशी	थारु महिला
४	हेली	थारु बहुल क्षेत्र	हेली	फागुन	परेवा	

नगरपालिकाको प्रमुख पर्यटकीय, धार्मिक, ऐतिहासिक र पुरातात्विक स्थल

क्र. सं.	पर्यटकीय स्थल	वडा नं.	पर्यटकीय स्थलको महत्व	दैनिक औषत पर्यटक	कै.
१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	६,७	जंगली जनावर गैँडा बाघ	२००	
२	सामुदायिक वनहरु	६,७,८,९,११	दुर्लभ वन्यजन्तुको बासस्थान	२००	
३	बीस हजारि ताल	९	सिमसार क्षेत्र एवम् दुर्लभ चराको बासस्थान	१००	
४	चित्रसेन बाबा मन्दिर	८	ऐतिहासिक महत्व रहेको	४०	
५	हरिहर मन्दिर क्षेत्र	१	धार्मिक महत्व	१००	
६	कृष्ण प्रणामी मन्दिर	१०	धार्मिक महत्व	५०	
७	जिरौना कृष्ण मन्दिर	११	धार्मिक महत्व	१००	
८	जैविक विविध सूचना केन्द्र	१०	वन्यजन्तु तथा प्राकृतिक सम्पदाको विषयमा	८०	

वन क्षेत्र सम्बन्धी विवरण

विवरण	संख्या	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत	कैफियत
सामुदायिक वन	६	११३३	१७.५४	
कवुलियात वन	-	-	-	
धार्मिक वन	-	-	-	
सरकारी संरक्षित वन	१	५३२४	८२.४६	
अन्य	-	-	-	
जम्मा	७	६४५७	१००	

साक्षरताको आधारमा (५ वर्षको उमेर देखि माथिको) जनसंख्याको विवरण :

साक्षरताको आधारमा	प्रतिशत
पढ्न र लेख्न सक्ने	८३.१
पढ्न मात्र सक्ने	०.३
पढ्न र लेख्न नसक्ने	१६.६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

शैक्षिकस्तरको आधारमा (५ वर्षको उमेर देखि माथिको) जनसंख्याको विवरण

शैक्षिक स्तर	संख्या
पूर्व बाल्य अवस्था	२६०३
प्राथमिक शिक्षा	१६१७६
निम्न माध्यमिक शिक्षा	१२५७७
माध्यमिक शिक्षा (कक्षा १०)	९३९२
एस.एल.सी.	८६५५
प्रमाण पत्र तह (कक्षा १२)	१२६५१
स्नातक तह	३९३९
स्नातकोत्तर तह वा सो भन्दा माथि	१७४३
अन्य	४९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

खानेपानी स्रोतको उपयोगको आधारमा जनसंख्याको वितरण :

पाइपधारा जडान घर भित्र	१४०२८
पाइपधारा घर बाहिर	३२२४
ट्रयुवेल । ह्याण्ड पम्प	४४६०
इनार ढाकिएको	३४
इनार नढाकिएको	२०४
थोपा पानी SPOUT WATER	१५०
खोला RIVER/STREAM	४
जार बोत्तल	२७०
अन्य	२९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

खाना पकाउने इन्धनको प्रयोग गर्ने घरधुरी :

स्रोत	संख्या
एल पि ग्यास	१९०९४
गोबरग्यास	३५०
मट्टितेल	१
गुइठा	९
विद्युत	१२५
दाउरा	२८१८
अन्य	६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

बत्तीको प्रयोग गर्ने घरधुरी :

स्रोत	संख्या
विद्युत	२२२०७
मट्टीतेल	२०
सोलार	१५३
बायोग्यास	०
अन्य	२३

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

उपलब्ध सुविधाको प्रयोगको अवस्था :

सुविधाको किसिम	संख्या
ल्याण्डलाइन टेलिफोन	१५३२
मोवाइल साधारण खालको	१५९१६
मोवाइल स्मार्ट खालको	२०२३७
टेलिभिजन	१६३३०
रेफ्रीजरेटर	१३६६१
मोटरसाइकल, स्कुटर	१०४८४
साइकल	१५८८८
इन्टरनेट	१३९१०
रेडियो	९५५२
कम्प्युटर । ल्यापटप	६३९५
मोटरकार, जिप, भ्यान	१०९७
वासिङ मेसिन	२७००
एयर कण्डिसनर	५३५
ईलेक्ट्रिक फ्यान	१९५४२
कुनै पनि प्रयोग नगर्ने	२५१

स्रोत राष्ट्रिय जनगणना २०७८

बसोबास गर्ने घरको प्रकार

घरको प्रकार	संख्या
आर सि सि ढलान पिलर सहित	७५४१
सिमेन्ट इट्टा र ढुङ्गाको प्रयोग गरिएको	९९६७
माटो इट्टा र ढुङ्गाको प्रयोग गरिएका	४४२९
काठको पिल्लर प्रयोग गरिएको	४३०
अन्य	३६

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

आ.व. २०८०/८१ को व्यक्तिगत घटना दर्ताको विवरण

वडा नं.	जन्म				मृत्यु				सम्बन्ध बिच्छेद	विवाह	बसाई सरी आएको		बसाई सरी जाने		बेवारिसे	जम्मा
	पुरुष	महिला	तेश्रो	जम्मा	पुरुष	महिला	तेश्रो	जम्मा			दर्ता संख्या	सदस्यको संख्या	दर्ता संख्या	सदस्यको संख्या		
१	३८	३४		७२	१६	१६		३२	५	३०	३८	१२५	२२	७४		१९९
२	३१	२८		५९	१९	७		२६	५	३०	३३	१०७	१०	२०		१६३
३	३६	२४		६०	२३	१२		३५	४	२८	१५	५०	६	२१		१४८
४	४४	३०		७४	१६	५		२१	५	३२	२४	८८	६	१५		१६२
५	४४	३०		७४	१८	१४		३२	४	३७	५	१३	९	१४		१६१
६	१८	१९		३७	६	४		१०	५	२४	१२	३७	१०	१५		९८
७	२७	२६		५३	१३	१२		२५	४	२५	४	१२	८	२९		११९
८	२६	२६		५२	८	१५		२३	५	३५	१५	५०	३	१०		१३३
९	५२	५१		१०३	१३	१०		२३	५	५८	२७	१००	२१	६४		२३७
१०	३८	३८		७६	१४	६		२०	१५	४३	६०	१९४	१०	३०		२२४
११	३५	२४		५९	१०	७		१७	७	३७	१७	६९	७	२३		१४४
१२	४७	४०		८७	१५	१९		३४	१७	५४	३६	१४०	२०	६४		२४८
१३	५३	४९		१०२	१७	२३		४०	६	४८	४८	१८१	१५	३७		२५९
१४	३६	२९		६५	१३	१८		३१	७	३२	५३	१७५	१५	३६		२०३
१५	५८	२९		८७	१८	१३		३१	१०	५५	३८	९९	१६	५२		२३७
१६	३५	२१		५६	१८	१५		३३	४	३४	२६	८१	८	१५		१६१
जम्मा	६१८	४९८	०	१११६	२३७	१९६	०	४३३	१०८	६०२	४५१	१५२१	१८६	५१९	०	२८९६

सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्नेको विवरण

क्र.सं.	लक्षित समुह	संख्या
१	ज्येष्ठ नागरिकअन्य	५२०४
२	ज्येष्ठ नागरिक दलित	२४७
३	ज्येष्ठ नागरिक एकल महिला	५५७
४	विधवा	१०८०
५	पुर्ण अपाङ्ग	१३८
६	आम्सिक अपाङ्ग	३५५
७	दलित बालबालिका	३५०
जम्मा संख्या		७९३१

